

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Ad Stvdiosos Lectores Praefatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

AD
STVDIOSOS LECTORES

PRÆFATIO.

DOST Eusebium Cæsariensem, quem parentem Ecclesiasticæ Historiæ merito appellare possumus, multi pia æmulatione succensi, idem argumentum tractare instituerunt. Sed præ cæteris omnibus Socrates & Sozomenus ac Theodoritus, totius antiquitatis iudicio celebrati sunt; qui ab iis temporibus exorsi, in quibus Eusebius scribendi finem fecerat, ad Theodosii Junioris tempora opus suum perduxerunt. Et initio quidem tres istos Scriptores simul junctos in lucem proferre decreveram, ut quemadmodum unum idemque argumentum litteris prosecuti sunt, sic etiam uno eodemque volumine comprehensi legerentur. Sed quoniam nimis prolixum hoc factum futurum erat volumen, idcirco editionem Theodoriti aliud in tempus differre sum coactus. Cui Evagrii Epiphaniensis historiam cum excerptis Philostorgii ac Theodori lectoris adjungam: ut totum corpus Ecclesiasticæ historiæ, nostro labore expositum atque explicatum, studiosi posthac possint pervolvere. Interim vero habes in hoc corpore, Lector, Socratem ac Sozomenum simul junctos, in quorum editione quid præstiterim, paucis accipe.

Ante annos octo, cum Eusebii Cæsariensis historiam jussu atque auspiciis Illustrissimorum Antistitum Cleri Gallicani in lucem ederem, tria præcipue in illa editione præstare studui. Primum enim manuscriptis optimæ notæ Codicibus undique conquisitis, ea quæ in prioribus editionibus corrupta & interpolata fuerant, emendavi atque distinxi. Deinde cum superiores Interpretes, seu scriptorum exemplarium penuria, seu ob aliam quamlibet causam multis in locis lapsi essent, ne illorum interpretatio Lectores in errorem induceret, novam ipsè interpretationem elaboravi, qua Studiosos in posterum contentos fore confido. Postremo annotationes subjeci, quibus tum emendationum mearum rationem redderem, tum obscuriora quæque ac difficiliora loca exponerem atque illustrarem. Atque hæc editio benigne ab omnibus excepta, versatur nunc in manibus eruditorum. Quod igitur in historia Cæsariensis Eusebii tunc opitulante Deo perfeci, idem nunc in historia Socratis atque Sozomeni, jussu atque auspiciis eorundem quos dixi Antistitum, perficere conatus. Nam ut prior loco dicam de Socrate, qui prior ad scribendum se contulit, ejus histo-

P R Æ F A T I O.

riam emendavi ope atque auxilio trium MSS. Codicum, Sfortiani scilicet, Florentini & Allatiani. Sfortianus Codex optimus ac vetustissimus, servatur nunc in Bibliotheca Vaticana. Hunc jam pridem in gratiam Illustrissimi viri Caroli Monchalli Archiepiscopi Tolosani, cum editione Genevensi contulerat Lucas Holstenius, vir doctissimus: & varias lectiones unâ cum emendationibus Philostorgii ex MS. Codice Scoriacensi decerpis, ad eundem Antistitem miserat, cum Clerus Gallicanus veteris historiae Ecclesiasticae novam editionem procurandi munus ei mandasset, ut scribit idem Holstenius in epistola ad Petrum Possinum Societatis Jesu Theologum. Postea vero, cum rogatu ipsius Archiepiscopi Tolosani, qui ob nimias occupationes huic editioni vacare se non posse intelligebat, Clerus Gallicanus eam provinciam mihi injunxisset, variantes lectiones supradicti Codicis Sfortiani ad marginem editionis Genevensis adscripta sua ipsius manu, misit ad me idem Holstenius, unâ cum emendationibus illis Philostorgii: plura insuper missurus, si vita ipsi longior concessa fuisset. Etenim paulo ante obitum dissertationes aliquot ad me misit de locis quibusdam Concilii Nicæni & Concilii Chalcedonensis, deque Synesii Episcopatu. Quæ quidem dissertationes, si Deus juverit, in tertio historiae Ecclesiasticae Tomo edentur à nobis, ne respublica litteraria Doctissimi viri lucubrationibus diutius fraudetur. Sequitur Codex Florentinus, ante annos circiter quingentos descriptus, qui nunc servatur Florentiæ in Bibliotheca S. Laurentii. Hujus indicium atque usum debeo Emerico Bigotio, sagacissimo Bibliothecarum veterum indagatori: cujus diligentia factum est, ut hic sedentes atque otiosi, multarum ac disjunctissimarum Bibliothecarum opibus thesaurisque fruermur. Ejus enim rogatu Michael Erminius, Patricius Florentinus, Codicem illum contulit cum editione Genevensi, & varias ejusdem lectiones ad me transmisit. Quo quidem nomine utrique plurimum me debere profiteor. Tertius est Codex Leonis Allatii, viri undecunque doctissimi, & de antiquitate Ecclesiastica optimè meriti. Hic Codex continet historiam Ecclesiasticam Theodori lectoris, duobus libris comprehensam: quam Theodorus lector ex tribus Ecclesiasticarum rerum Scriptoribus, Socrate scilicet Sozomeno ac Theodorito collegerat, eodem plane modo, quo Cassiodorus Senator Tripartitam historiam composuit. Verum tripartita hæc Theodori lectoris historia, res tantum principatu Constantini & Constantii in Ecclesia gestas complectitur: sive quod Theodorus lector non progressus erat ulterius, sive quod reliqui ejus operis libri vetustatis negligentia perierunt. Ex hoc igitur Codice variantes lectiones in duobus prioribus Socratis libris Leo Allatius jam pridem excerpserat, & ad Illustrissimum Antistitem Carolum Monchallum transmiserat, manu sua descriptas. Quas ego postea nactus sum beneficio Illustrissimi viri Dionysii Talæi, in suprema Parisiorum Curia Generalis Advocati Regis Christianissimi. Præter hos tres Codices manuscriptos, usus sum Regio Codice, eoque non admodum vetere, quem unum Robertus Stephanus typis suis expressit. Quò minus mirandum est, si vulgatæ hæcenus Socratis editiones adeo vitiosæ sunt, cum ex unico exemplari, eoque admodum recente, omnes descriptæ sint. Porro hunc Codicem ex Regia Bibliotheca depromptum, humaniter mihi communicavit Illustris-

P R Æ F A T I O.

simus ac Reverendissimus Antistes Nicolaus Colbertus, Lucionensis Episcopus, vir eximia præditus doctrina & virtute ac dignitate. De cujus laudibus plura dicerem hoc loco, nisi me id maxime cupientem, singularis ejus modestia coliberet. Atque hæc sunt auxilia Scriptorum codicum, quibus fultus ad hanc Socratis editionem me accinxi.

In historia vero Sozomeni corrigenda, pauciores mihi Codices adfuerunt. Nam præter exemplar Bibliothecæ Regiæ, quod Robertus Stephanus in editione sua expressit, & præter Codicem illum Leonis Allatii, cujus supra mentionem feci, qui in quatuor duntaxat prioribus Sozomeni libris & in principio libri quinti nobis adjumento fuit, unicum habui codicem Fuketianum. Hic liber primum quidem fuerat Caroli Monchalli, Archiepiscopi Tolosani, viri Ecclesiasticæ historiæ studiosissimi. Postea vero in Fuketianam Bibliothecam translatus, ab amplissimo viro Nicolao Fuketio mihi commodatus est. Quam ob causam in Annotationibus meis Fuketianum eum codicem appellavi. Tandem verò, affecta jam editione nostra, codex iste unà cum reliquis MSS. exemplaribus Bibliothecæ Fuketianæ, transit in jus ac dominium illustrissimi viri, & tum suis, tum patris meritis spectatissimi, Caroli Mauricii Tellerii, Abbatis S. Benigni, qui nunc Coadjutor est in Archiepiscopatu Remensi. Est quidem hic Codex non admodum vetustus: optimæ tamen notæ, & ex optimo exemplari descriptus. Tituli capitum, qui in Codice Regio & in editione Roberti Stephani præfixi sunt historiæ Sozomeni, in hoc Codice non habentur. Nulla item capitum distinctio est in singulis libris. Ex quo præstantiam ac vetustatem ejus Codicis licet deprehendere; Indices enim illi seu tituli capitum, à Nicephoro Callisto, vel potius ab aliquo recentiore compositi sunt, inepte prorsus aut barbare; Adeò ut mihi accuratius intuenti, cujusvis potius quàm Nicephori esse videantur. Porro ne quem sua laude defraudem, variantes lectiones in historia Sozomeni ac Theodoriti, ex supradiçto Codice Allatiano, id est, ex historia Tripartita Theodori Lectoris excerptas, debeo Samueli Tennulio, viro doctissimo meiq; amantissimo, qui nunc Noviomagii litteras magna cum laude proficitur. Hic enim dum Romæ esset, eas manu sua descripsit ex Codice Leonis Allatii, viri nunquam satis laudati: qui meo rogatu meaque causa, varias illas lectiones eidem Tennulio describendas concesserat. Horum igitur exemplarium subsidio, tam in Socrate, quam in Sozomeno, innumerabilia loca, quæ antea corruptissima legentur, emendavi, lacunas plurimas supplevi, distinctiones restitui: novam denique interpretationem adjeci. De qua nunc pauca dicam.

Quæ de Musculi & Christophorsoni interpretationibus olim dixi in præfatione ad Illustrissimos Ecclesiæ Gallicanæ Antistites, quæ editioni Eusebii nostri præfixa est, ea in præsentiarum nihil attinet commemorare. Id unum addam; Si post illos, quos dixi, interpretes, historia Cæsariensis Eusebii novo interprete opus habuit, multo magis necessariam fuisse novam interpretationem historiæ Socratis atque Sozomeni. Horum enim historia, longe mendosior ad nos pervenit, quàm illa Cæsariensis Eusebii. Idque ex editione Roberti Stephani prudens Lector facile deprehendet. Quippe Robertus Stephanus, in Eusebii quidem editione plures MSS. Codices adhibuit, ex Bibliotheca Regia depromptos; in excudendis autem So-

P R Æ F A T I O.

cratis ac Sozomeni historiarum libris, unicum singulorum habuit Codicem. Itaque ad calcem editionis suæ, in Eusebii quidem libris varias lectiones ex vetustissimis, ut ipse dicit, exemplaribus desumptas notavit. In Socratis autem ac Sozomeni historia nullas apposuit variantes lectiones, propterea quod unicum utriusque Scriptoris exemplar nactus fuerat. Et Eusebii quidem exemplaria, quibus usus est Stephanus, optima erant ac vetustissima, ut ipse testatur. Uterque autem codex, tam Socratis, quam Sozomeni, quem Robertus Stephanus in editione sua expressit, recentissimus est, ut ipsi vidimus, mendisque refertus quam plurimis. Proinde mirum non est, viros doctos in his Socratis ac Sozomeni libris interpretandis sæpius hallucinatos fuisse, cum tam vitiosa ac mutila exemplaria præ oculis haberent, & MSS. Codicum auxilio destituerentur. Nam Musculus quidem solam Roberti Stephani editionem viderat. Christophorus vero, Eusebii quidem ac Theodoriti MSS. Codices aliquot inspexit. Socratis vero ac Sozomeni nulla MSS. habuit exemplaria, ut in annotationibus meis non semel observavi. Varias duntaxat lectiones, & doctorum hominum conjecturas, ad marginem editionis Roberti Stephani annotatas viderat: cujusmodi codices quam plurimi in manus nostras venerunt. Verum lectiones illæ nullius fere sunt ponderis atque auctoritatis, cum nullam habeant adscriptam notam antiqui exemplaris, ex quo descriptæ sunt. Ego vero cum optimos ac vetustissimos Codices tam Socratis, quam Sozomeni nactus sim, eosque non sine summo labore, cum vulgaris editionibus contulerim, faciliore deinceps ac planiore via ad eorum interpretationem accessi. Nostra igitur hæc editio omnibus, tam Græce doctis, quam iis, qui Græca nesciunt, ex æquo, ut spero, satisfaciet. Nam & Græce docti, Socratem ac Sozomenum nostra opera emendatos ac perpurgatos legent: & qui Græca minus callent, eosdem Latina interpretatione à nobis donatos facilius intellecturi sunt.

Sequuntur annotationes: in quibus, perinde ac in notationibus Eusebianis, duo perficere tentavi. Primum, ut emendationum mearum rationem redderem, & variantes lectiones ex MSS. Codicibus depromptas, Lectoris iudicio proponerem. Deinde, ut obscuriora quæque ac difficiliora loca, quæ legentis ingenium morari posse videbantur, pro modulo meo illustrarem. Nec ignoro multos esse delicatos ac fastidiosos homines, qui exquisitas duntaxat observationes & communes, quos vocant locos, ad pompam & ostentationem compositos, sibi exhiberi velint: illam vero annotationum partem, quæ emendationes ac varias lectiones continet, levem prorsus ac despiciendam existiment. Quibus ego id responsum velim: etsi emendationes illæ, ac variæ lectiones, quas Græci *διπλολογίας* vocant, insuaves plerumque ac molestæ sint legentibus, utiles tamen eas esse imprimis, ac prorsus necessarias, in his præsertim scriptoribus, quorum libri minus emendati ad nos pervenerunt. Huiusmodi autem esse Socratis ac Sozomeni libros, jam superius admonui. Et observationes quidem, majorem speciem præferunt eruditionis: emendatio vero, plus ingenii ac iudicii requirere mihi videtur. Neque enim cujusvis est, de vera ac germana veterum Scriptorum lectione ferre sententiam: sed ejus, qui & multiplica doctrina instructus sit, & in hac iudicandi arte diu multumque exer-

P R Æ F A T I O.

citatus. Porro annotationibus tres à me subjuncti sunt libri observatio-
num Ecclesiasticarum, quæ ad Socratis ac Sozomeni historiam illustran-
dam pertinent. Nam cum animadvertetem, in rebus Athanasii Alexan-
drini & Pauli Constantinopolitani referendis, multos & maximos errores
admissos esse à Socrate atque Sozomeno, & ab iis, qui illos postmodum
secuti sunt; eam historię partem quantà fieri potuit curâ ac diligentia duo-
bus prioribus libris illustrare studui. In quibus multa reperient Studiosi à
me observata, quæ aliorum diligentiam fugerant. Tertius autem liber,
qui explicationem continet sexti canonis Concilii Nicæni, idcirco à me hęc
subjectus est, quod in eo Canone agitur de jure ac potestate Patriarcha-
rum, quorum à Socrate nostro mentio fit in libro sexto ac septimo. Cujus
quidem rei ideo Lectores admonendos putavi, ne quis existimaret, me cu-
jusquam reprehendendi causâ librum hunc reliquis attextuisse. Non enim
profecto id mihi consilium fuit. Sed primò quidem, veritatis indagandę
studio canonem illum exponere aggressus sum: deinde vero, ut Scriptori
meo lucem aliquam adferrem, eum libellum annotationibus meis subjeci.
In quosi à viro docto atque amico dissentio, id modeste, nec sine honorifi-
ca ejus appellatione feci. Corollarii loco addita est Disputatio Archelai
Mesopotamię Episcopi adversus Manichæum, cujus mentio fit à Socrate
in libro primo. Ejusdem operis meminit Epiphanius in hæresi Mani-
chæorum, & Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, cujus hæc
sunt verba. *Archelaus Episcopus Mesopotamię, librum disputationis suę,
quam habuit adversus Manichæum exeuntem de Perside, Syro sermone
composuit, qui translatus in Græcum habetur à multis. Claruit sub Imp.
Probo.* Hoc egregium antiquitatis Ecclesiasticę monumentum, in Italię
Bibliothecis hæctenus delituerat. Tandem vero Emerici Bigotii viri Cla-
rissimi studio ac diligentia è tenebris erutum, in lucem prodit. Sed dolen-
dum est, quod exemplar illud ex quo hæc descripta sunt, mendis refertum
innumeris, & imperfectum in super ac mutilum, ad nos pervenit. Deside-
rari enim videtur disputatio ipsa Archelai, quam habuit adversus Mani-
chæum in Marcelli domo, coram quatuor judicibus à Marcello electis.
Nisi forte dicamus, disputationem Archelai contineri in epistola ad Dio-
dorum presbyterum, in qua Archelaus disputationem illam, quam ad-
versus Manichæum habuerat, integram refert, ut colligitur ex fine illius
epistolę.

Atque hæc sunt de quibus in principio hujus operis Lectores admo-
nendos esse existimavi, ut quid in hac nostra editione præcipuum esset, nec
in superioribus hujus Historię editionibus inveniretur, primo statim intui-
tu possent cognoscere. Restat nunc, ut de Socrate ac Sozomeno pauca
dicam: qui & quales fuerint, quod genus vitę sectati, quam religionem
professi fuerint, & uter eorum prior historiam conscripserit.